

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α. Ἡ λειτουργία τῆς σκέψης

1. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὃν πού σκέπεται. Ἡ σκέψη εἶναι τόσο βασική λειτουργία μας, ὥστε ὁ φιλόσοφος **Καρτέσιος** (De Cartes) εἶπε: **Cogito, ergo sum** (σκέπομαι; ἄρα ὑπάρχω!).

Μέ τήν σκέψη του ὁ ἄνθρωπος **ψάχνει** γιά τό σωστό. Καί μέ τήν σκέψη του, **ἀμφισβητώντας καί ἀμφιβάλλοντας, κρίνοντας καί ἐλέγχοντας**, βαδίζει πρὸς τό σωστό, πρὸς τήν ἀλήθεια.

2. Ἡ σκέψη εἶναι **μιά λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου**. Εἶναι γνωστό, ὅτι οἱ λειτουργίες ἔχουν ἓνα ἔργο, ἓνα **σκοπό**. Ἡ ἔξω ἀπό αὐτόν χρήση τους ὀδηγεῖ στήν **διαστροφή** καί ἀποτελεῖ **διαστροφή**.

β. Ἡ διαστροφή τῆς σκέψης

1. Ἄς πάρουμε ἓνα παράδειγμα:

Τό πεπτικό σύστημα στόν ἄνθρωπο ἔχει ἔργο καί σκοπό τήν συντήρηση στήν ζωή καί σέ κατάσταση ὑγείας. Σύμφυτη μέ τήν ἐπιδίωξη τοῦ σκοποῦ εἶναι καί

ή ήδονή. Μά αλλοίμονο, αν αυτή αποβή αυτοσκοπός. Γιατί τότε έχει συντελεσθῆ μία έσωτερική ψυχική διαστροφή, πού οδηγεί σέ παρά φύση χρήση του συστήματος για ήδονή μέ ζημία τῆς υγείας καί τῆς ζωῆς, μέ πολύ πιθανές έξωτερικές προεκτάσεις διαστροφῶν (λαιμαργία, γαστριμαργία, μέθη, αλκοολισμός) καί ασθειῶν (ζάχαρο, πίεση, χοληστερίνη, κ.ο.κ.).

2. Ἡ σκέψη ἔχει ἔργο νά ψάχνη γιά τό σωστό καί τήν ἀλήθεια, κρίνοντας, ἐλέγχοντας, ἀμφισβητώντας.

Ἵμως πολλές φορές ἡ σκέψη **ἀντί νά ψάχνη, μένει στίς ἐκδηλώσεις τῆς λειτουργίας τῆς** (κρίση, ἀμφιβολία, ἀμφισβήτηση, ἔρευνα) **καί μάλιστα τίς κάνει ἀπό «μέσα»** (γιά τήν ἐπιτυχία του σκοποῦ) **«αὐτοσκοπό»**. **Τότε ἡ σκέψη διαστρέφεται.** Τότε ὁ ἄνθρωπος καταντᾶ: σκεπτικιστής (δηλ. ἄνθρωπος, πού ἀμφισβητεῖ τά πάντα, χωρίς νά ξέρη γιατί!) καί σοφιστής (δηλαδή ἕνας σαδιστής του διαλόγου, πού συνομιλεῖ, σάν νά ἔχη μοναδικό σκοπό του, νά φέρη τόν συνομιλητή του σέ ἀδιέξοδο)!

3. Μέ τόν σκεπτικισμό οἱ ἄνθρωποι οδηγοῦνται σέ μία ἀπέραντη θάλασσα ἀβεβαιότητας.

γ. Τά δύο ἀναμφίβολα

1. **Ἵλα εἶναι ἀβέβαια! λένε οἱ σκεπτικιστές.**

Μά δέν ἔχουν δίκιο.

ἽΥπάρχουν δύο πράγματα, πού δέν εἶναι καθόλου ἀμφίβολα· πού δέν μποροῦν νά τά ἀμφισβητήσουν οὔτε οἱ χειρότεροι σκεπτικιστές.

— Τό ἕνα εἶναι, ὅτι **ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται**· (ώραῖο καί γοητευτικό!).

— Τό δεύτερο εἶναι, ὅτι **ὁ ἄνθρωπος θά πεθάνη**· (πικρό καί τρομερό)!

Ἵχουν τά δύο αὐτά καμμιά **σχέση** μεταξύ τους; Μποροῦν νά ζυμωθοῦν μεταξύ τους καί νά γίνουν ψωμί;

Ναί, ἀπαντᾶ ὁ μέγας φιλόσοφος Βλάσιος Πασκάλ, μποροῦν!

Ἵς υποθέσωμε, ὅτι ἐγώ λύω ὅλα τά προβλήματα του κόσμου: πολεμικά, ἐπιστημονικά, ἀστρονομικά, μαθηματικά, πολιτικά, κλπ., μά δέν μπορῶ νά λύσω τό πρόβλημα του θανάτου. Δέν ξέρω νά ἀπαντήσω, τί γίνεται μετά! Καί σέ αὐτή τήν κατάσταση ἔρχεται ὁ θάνατος!

Νά λοιπόν πεθαίνω!

Ἵν ἔχω λύσει ὅλα τά ἄλλα προβλήματα, ἐκτός ἀπό **τό πρόβλημα του θανάτου**, θά μέ ὠφελήσῃ αὐτό τίποτε τήν ὥρα του θανάτου μου; Θά μέ ἀπαλλάξῃ ἀπό τήν τραγική ἀγωνία πού φέρνει τό ἐρώτημα: Καί μετά;

Ἵν ἔχω ὅλα τά προβλήματα ἄλυτα, ἀλλά ἔχω λύσει **τό πρόβλημα του θανάτου**, θά παίξῃ κανένα ρόλο, θά ἐπιδράσῃ ἄσχημα στίς τελευταῖες μου στιγμές ἡ ἄγνοια τῶν πολιτικῶν καί ἐπιστημονικῶν προβλημάτων του συγχρόνου κόσμου¹;

2. Λέγει ἕνας μέγας ψυχολόγος-ἐρευνητής τῶν μυστηρίων του ἔσω ἀνθρώπου:

Ἵκατό χρόνια ήδονή δέν μποροῦν νά ἀντισταθμίσουν ἕνα λεπτό ἐπιθανάσις ἀγωνίας.

Καί μία παροιμία-λαϊκή φιλοσοφία λέγει:

1. Γιαννακοπούλου, Ἵωήλ (ἀρχιμανδρίτου), Χριστιανισμός-Λογική, Καλαμάτα 1953, σελ. 73-74.

- Τέλος καλό, όλα καλά!
- Τέλος κακό, όλα κακά!

**Άρα τό πρόβλημα του θανάτου δέν είναι παρονο-
χίδα.** Είναι πολύ σοβαρό. Είναι τό πιό σοβαρό πρόβλη-
μα στόν κόσμο.

3. 'Ο Άντρέ Μαλρώ γράφει:

Σέ ένα **Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος
της Γαλλίας** τήν δεκαετία 1930-1940, ένώ κάποιος σύν-
τροφος ανέπτυξε τό πρόγραμμα του Κόμματος και τίς
προοπτικές του, τόν διέκοψε ένα αγωνιώδες έρώτημα:

- **Και τί θά γίνη μέ τόν θάνατο,** σύντροφε;
- Άλήθεια, σύντροφοι-άνθρωποι όλης της γης, τί
θά γίνη μέ τόν θάνατο;

'Ο Άντρέ Μαλρώ μās πληροφορεϊ όπ τό έρώτημα
αυτό έμεινε αναπάντητο²!

Και πώς νά μίν έμεινε; Τί νά έλεγαν επάνω στό
θέμα αυτό οί μαρξιστές; Νά επαναλάμβαναν για μία
ακόμη φορά όπ: Πικρός ό θάνατος, ό χωρίς έλπίδα;

4. Τό πρόβλημα του θανάτου είναι τό πιό σοβαρό
πρόβλημα στόν κόσμο. Και συνεπώς, πρέπει νά αρχίσω
νά τό έρευνώ. Πρέπει πρώτα από όλα νά ασχοληθώ
μέ αυτό.

- Καλά. Νά ψάξω! και τί θά εύρω; Πόσοι ψά-
χνουν! Μά τίποτε δέν εύρίσκουν! Νά αρχίσω νά ψά-
χνω, για νά χάσω τόν καιρό μου;

Τά λόγια αυτά είναι λόγια έπιπολαιότητας· λόγια
πεσιμιστικά· λόγια άπραξίας και δειλίας. Μέ τέτοιο σκε-

2. Δήμου, Νικ., 'Η δυστυχία του νά είσαι Έλληνας, 'Αθήνα
1981, έκδ. 11, σελ. 80-81.

πικό τίποτε δέν θά πήγαινε μπροστά.
Άς ιδούμε, τί πρέπει νά άπαντήσωμε:

δ. 'Η έρευνα

'Η άπάντηση τότε είναι καλή, όταν εκφράζει τό
συμφέρον του ανθρώπου κάτω από τό φώς της λογι-
κής.

1. Και νά λοιπόν· μία τέτοια άπάντηση μās δίνει ό
Βλάσιος Πασκάλ. Λέγει:

«Οί άνθρωποι διαιρούνται **σε τρεις κατηγορίες:**
- **Εκείνους, πού δέν έρευνούν, και φυσικά δέν
εύρίσκουν!**

Οί άνθρωποι αυτοί - κατά τήν επεικέστερη κρίση
- είναι **παράλογοι,** (άφου δέν ενδιαφέρονται για τήν
λύση ενός τόσο σοβαρού προβλήματος) **και άτυχοι,**
(άφου έτσι δέν εύρίσκουν τήν λύση του).

- **Εκείνους πού έρευνούν· αλλά δέν εύρίσκουν!**
'Οί άνθρωποι αυτοί είναι **λογικοί,** (άφου έρευ-
νούν)· **αλλά άτυχοι,** (άφου δέν εύρίσκουν).

- **Εκείνους πού έρευνούν· και εύρίσκουν!**
Οί άνθρωποι αυτοί είναι **λογικοί και τυχεροί.** Λογι-
κοί, γιατί έψαξαν και έρεύνησαν. Και τυχεροί, γιατί
εύρηκαν: τό πιό μεγάλο λαχειό!

Γιά τούς λόγους αυτούς ό Πασκάλ συνιστά:

'Ερεύνα! 'Ερεύνα, όσο πιό πολύ μπορείς.

Μπορεί, νά μή βρής. Μπορεί, νά μή πās στήν
τρίτη κατηγορία, νά είσαι λογικός και τυχερός.

- **Μά μπορεί νά βρής.** Και νά γίνης έτσι άνθρωπος
άληθινά επιτυχημένος.

Και τότε όπωσδήποτε θά έχης ένα τεράστιο κέρ-

δος: Δέν θά ἀνήκης στήν πρώτη κατηγορία. Δέν θά είσαι παράλογος.

Συνοψίζοντας τά ἀνωτέρω ἐπιγραμματικά ὁ Βλ. Πασκάλ λέγει:

Ἐρεύνα, ὅσο πιά πολύ μπορείς. **Ἄν εὐρης, θά εὐρης τό πᾶν. Ἄν δέν εὐρης, ὄχι μόνο δέν θά ἔχης κάσει τίποτε, μά θά ἔχης καί τότε κάτι κερδίσει. Θά ἔχης πιά πολλή πείρα. Θά ἔχης γίνει πιά λογικός· καί συνεπῶς πιά σοφός· καί πιά προσγειωμένος· καί πιά μυαλωμένος.**

Ἐπάρχει ἔμπορος στόν κόσμο, πού δέν θά ἀνελάμβανε μέ τέτοιους ὅρους (ἄν κερδίση, νά κερδίση τό πᾶν, ἄν δέν κερδίση νά μή χάνη ἀπολύτως τίποτε καί νά μένη μέ τό κέρδος τῆς πείρας) ὁποιαδήποτε ἐπιχείρηση τοῦ πρότειναν»³;

2. Λογική καί πείρα λένε:

- **Ἐρεύνα!** Ἐρεύνα, ὅσο πιά πολύ μπορείς!
- **Ἐρεύνα,** ὅσο πιά βαθειά μπορείς!

Καί τό παράγγελμα τῆς Ἐκκλησίας λέγει:

• **Ἐρεύνα!**

• Τῶ διατάζουν μαθητῆ, ὁ Χριστός προειρέψατο πηλαφῆσαι (τήν πλευράν Αὐτοῦ) εἰπών: **Ἐρευνήσας ἅπαντα, δεῦρο λοιπόν μή ἀμφίβαλλε!...**

Ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον δέν ἐμποδίζει τήν ἔρευνα, ἀλλά δοξάζει τόν Χριστό ψάλλοντας:

• **Χαίρεις ἐρευνώμενος!** δι' ὃ, Φιλάνθρωπε, πρὸς τοῦτο **προτρέπεις** τόν Θωμᾶν.

Ἡ ἔρευνα τῶν θεμάτων τῆς πίστεως εἶναι ὑπόθεσις

3. Γιαννακοπούλου, Ἰωήλ, ἔ.ἀ., σελ. 74-75 (διασκευή).

ιερή. Γιατί ρίχνει φῶς στό θέμα τοῦ θανάτου.

ε. Ὁ κίνδυνος τῆς πελαγοδρομίας

Μά δέν ἀρκεῖ νά ἐρευνᾶμε. Πρέπει νά ἐρευνᾶμε σωστά. Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά ἐπιμείνωμε ἰδιαίτερα. Γιατί πολλοί ἐρευνοῦν. Μά ὄχι σωστά. **Πᾶνε στό βουνό γιά ψάρια**· καί στήν θάλασσα γιά λαγό.

Τί ἐννοοῦμε;

Δέν εἶναι σωστό νά ἀρχίσωμε τήν ἔρευνά μας μέ τήν ἐξέταση τῆς γνώμης τοῦ καθενός, γιά νά ἰδοῦμε, τί λέγει πῶς εἶναι ὁ Χριστός. Θά πελαγοδρομήσωμε τζάμπα. Ἡ μάλλον **θά πελαγώσωμε**. Ἀφοῦ εἶναι γνωστό, πῶς κάθε ἄνθρωπος ἔχει καί μιά γνώμη· ἢ μάλλον ἀλλάζει τόσο εὐκολα γνώμη, ὥστε νά λένε: «πέντε ρωμιοί - πενήντα γνώμες». Τόσες γνώμες, ὄχι νά τίς ἐλέγξωμε δέν προφθάνομε στήν ζωή μας, μά ἴσως οὔτε νά τίς μάθωμε.

στ. Πῶς ξεκινᾶμε

! Γι' αὐτό **ξεκινᾶμε** τήν ἔρευνά μας ἀπό τήν γνώμη τοῦ Χριστοῦ γιά τόν ἑαυτό Του.

Ξεκινᾶμε, ἀπό τήν δική Του γνώμη, μέ τήν σκέψη:

• **Ὅπωςδήποτε,** ξέρει **κάπως καλλίτερα** ἀπό τούς ἄλλους τόν ἑαυτό Του.

• **Ὅπωςδήποτε,** ξέρει **κάτι περισσότερο** ἀπό τούς ἄλλους γιά τόν ἑαυτό Του.

• **Ὅπωςδήποτε** ἡ γνώμη Του γιά τόν ἑαυτό Του εἶναι (εἴτε θετικά εἴτε καί ἀρνητικά) **πιά βαρύνουσα** ἀπό ὅ,τι ἡ γνώμη τῶν ἄλλων.

Καί προχωροῦμε, ἐξετάζοντας λογικά, μέ βάση τά

δεδομένα τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν, τίς ἀπόψεις τῆς ἄρνησης.

2. Ἐρευνα, πίστη καί ἀγάπη

Ἡ ἔρευνα δέν εἶναι ἀντίθετη στήν πίστη. Κάθε ἄλλο.

1. Κάποτε ἐρώτησε ἕνας Ἑβραῖος τόν Ἰησοῦ:
– Διδάσκαλε, ποία ἐντολή εἶναι ἡ πιό μεγάλη;
Ἀπάντησεν ὁ Χριστός.

– **Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου·**

• ἐξ ὅλης τῆς καρδιάς σου·

• ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου·

• ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου.

Μερικοί περιορίζονται νά ἀγαποῦν τόν Θεό μόνο συναισθηματικά. Μόνο μέ τήν καρδιά τους. Χωρίς νά ενδιαφέρονται νά φωτίση ἡ πίστη τους τήν διάνοιά τους!

Ἡ τοποθέτηση αὐτή δέν εἶναι σωστή.

– **Ἐχομε καρδιά,** νά ἀγαπᾶμε.

– **Ἐχομε «ψυχή»** (ἐδῶ=θέληση), νά διαλέγωμε καί νά ἀποφασίζωμε.

– **Ἐχομε ὅμως καί διάνοια,** πού πρέπει νά γεμίση μέ φῶς καί ἀλήθεια, γιά νά φωτίζη τό εἶναι μας.

2. Μόνο ἔτσι οἱ ἐνέργειες τῆς καρδιάς μας καί τῆς ψυχῆς μας θά εἶναι γεμᾶτες φῶς.

Μόνον ἔτσι μπορούμε:

• **νά Τόν ἀγαπᾶμε ὄλο καί πιό πολύ** (= ἐξ ὅλης καρδιάς!)

• **νά Τόν ἀκολουθοῦμε μέχρι θανάτου** (= ἐξ ὅλης ψυχῆς!)

• **χωρίς τίποτε νά μᾶς κλονίζη** (= ἐξ ὅλης διανοίας!)

Γιά νά ἀγαπήση κανεῖς τόν Θεό σωστά, πρέπει καρδιά, ψυχή καί νοῦς νά εὐρίσκωνται **σέ ἀρμονία** μεταξύ τους.

Δέν εἶναι δυνατό (μά καί δέν ἐπιτρέπεται)

• ἄλλα νά μοῦ ὑπαγορεύη ἡ καρδιά μου (= νά ἀγαπῶ τόν Θεό!)

• καί ἄλλα νά μοῦ ὑπαγορεύη ἡ διάνοιά μου,
**πού ποτέ δέν ἐφρόντισα νά τήν γεμίσω
μέ τό φῶς τοῦ Θεοῦ.**

3. **Πῶς θά γεμίσω καρδιά καί διάνοια μέ τό φῶς τοῦ Θεοῦ;**

Θά τό ἰδοῦμε στά ἐπόμενα.

